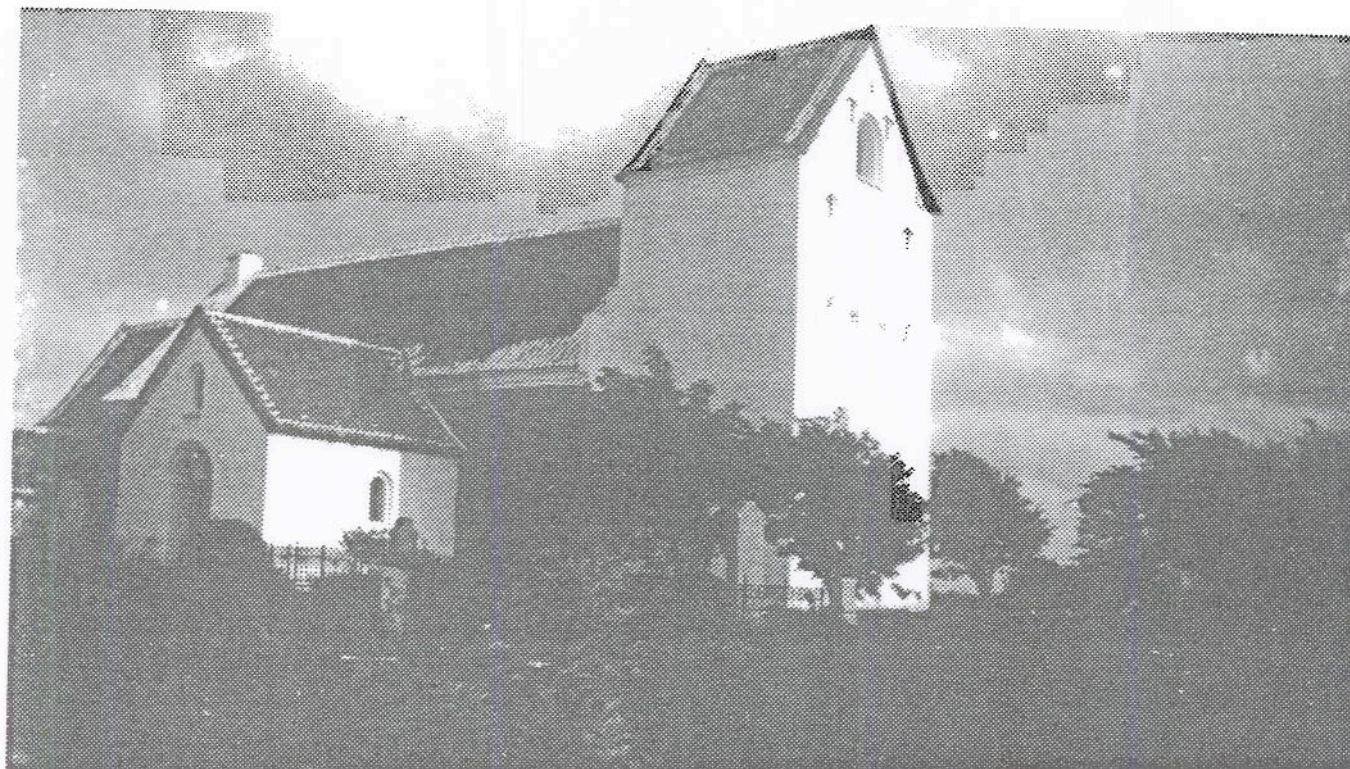

N Ø V L I N G

ET RIDS AF NØVLINGS HISTORIE

Hvornår Nøvling er opstået ved man ikke, måske har der allerede i stenalderen været boplads her, men man ved, at der meget tidligt har været befolket her. Det ældste stednavn, der har været brugt i Danmark, er det, der ender på ing (på øerne inge), så Nøvling er måske fra de første århundreder i vor tidsregning.

Noget tyder på, at det er startet med en stor gård, for Nøvling kirke er bygget i romansk stil, i al fald for skibets og korets vedkommende, og det er perioden 1050-1250, så 1100-tallet passer sikkert, og da den katolske kirke ikke gav sig af med at financiere byggeri af landsbykirker, må man formode, at der har været en pengestærk mand på stedet - måske en vikingehøvding?

Nøvling kirke omkr. 1940.

Nøvling kirkes tårn er bygget i sengotisk stil, d.v.s. omkring 1500-tallet. Der knytter sig den historie til tårnet, at det to gange er faldet ned og atter opbygget. Den sidste gang kan jo passende være 1791, da dette årstal står på tårnet. Våbenhuset, som vi kendet det, er fra sidste halvdel af 1800-tallet; det var før en træbygning eller bindingsværk. Apsis er bygget 1932; korgavlen var ved at falde ned, så den skulle sikres. Man klarede dette ved at bygge apsis på. Nøvling kirke kom 1681 under Lindenberg og var det til 1916.

1345 nævnes Nøvling første gang, og da som gården "Nyfling". Anledningen er, at en Peder Stigsen til Bjørnstrup bliver forlenet med gården (d.v.s. forpagter den), den ejes da af Viborg domkapitel, og der må have været bøndergårde under den, ellers ville en stormand vel ikke forpagte den. Domkapitlet havde deres birketing på den. Efter reformationen er der i flere perioder holdt herredsting ved Nøvling, sidste gang 1679-1681, da på en bakke nordøst for Nøvling, og da der i skoven er en "Tinghøj", var det jo sikkert der. Fleskum herred har fået sit navn efter et gammelt naturnavn et sted i Nøvling sogn, men ingen ved, hvor det har ligget.

x

I 1665 har en major von der Weide skænket en malmlysestage til Nøvling kirkes alter, og denne major von der Weide har haft sin egen stol med låger for i kirken; det tyder også på en ejer af Nøvlinggård.

I slutningen af 1600-tallet er der en tidligere amtsforvalter Mogens Villumsen og hans kone Dorte Bering, der ejer "Raakildegaard" mellem Ellidshøj og Støvring.

Mogens Villumsen døde 1697, og samme år blev gården solgt. En af underskriverne på dette skøde er sønnen Peder Villumsen, som ejer Nøvlinggård (atter nævnes Nøvlinggård);

derefter må hans mor Dorte Bering have haft ophold her i Nøvling, for i 1698 udsteder hun et gavebrev (legat) til Nøvling skole. Dette gavebrev skal administreres af

"Velagtede, Højærværdige, Hr. Biskop udi Viborg Stift, Hr. Dr. Heinrich Gerner",

og renten af summen skal bruges til

"en Skolemesters aparte Underholdning i Nøvling Bye, udi Viborg Stift, Aalborg-hus Amt, Fleskum Herred, hvor der for en rum Tid siden udi en kristelig Tanke et Skolehus er opbygget."

Dorte Bering begrundet sin Gave med, at bøndernes børn skulle have mulighed for at lære at læse og skrive, som adelens børn havde det (Dorte Bering har åbenbart været en fremskridtsvenlig dame). Men da sogne- og bymænd var uvillige til at yde noget til en lærer, mente hun, at de - hun og hendes søn - som de største lodsejere måtte gøre det. X

1702 hører vi igen om Dorte Bering. En dreng, der er født på Nøvlinggård, bliver døbt i Nøvling kirke med navnet Mogens, og en af fadderne er da Dorte Bering. Den som bærer barnet er en jomfru Rose. Dorte Be-

rings datter, Margrethe, er gift med ritmester Rose i 1682, så de kunne jo udmærket have en datter på 19 år.

×

Nu vil man nok spørge: hvor har Nøvlinggård ligget? Man ved det ikke, men det kan være næsten hvilken som helst af de gårde, som er og var i Nøvling, dog ikke Anneksgården, da den jo tilhørte kirken og dermed Lindenberg allerede fra 1681. Man forestiller sig måske, at en herregård må have en meget statelig hovedbygning, men det er ikke tilfældet. Der er jo mange gårde, som har været ejet af lavadelen og har almindelig bondegårds beboelse som hovedbygning. Der kan nævnes "Hessel", eller her i Østhimmerland "Klarupgård", "Refsnæs" eller "Dragsgård". De fleste af de statelige hovedbygninger er først opført i 1700-tallet.

×

1705 forlod Peder Willumsen Egnen efter at have forlist sit Gods, han var Ugift og har jo nok levet Livet, med deraf følgende økonomiske Vanskeligheder, det tyder på at det er Familien der har sat ham fra Styret, for 1724 ejes Nøvlinggård af en G.W. Rose, Peder Willumsens Søster Margrethe var gift med Ritmester Oluf Rose. På et senere Tidspunkt er Gården ophøbt at være Herregård, og Shongårdsholm og Buderupholm er blevet Ejere Af Egnen.

landboreformer begyndende med Stavnshåndets ophævelse i 1788 og udskiftningen i 1795-96. Indtil da drev bønderne jorden i en slags fællesskab, men nu fik de enkelte gårde deres egen med skel afgrænsede jord. Her i Nøvling skete det i 1795, og det var nok ved den lejlighed, at Ingedalsgård og Engkildegård flyttede ud fra byen. De resterende gårde og nogle huse fik så jorden delt mellem sig; det var dog mest gårdene, der fik markjord. Området syd for byen var dengang hede; også det blev delt, og her fik husene hver en parcel helt ude ved foden af Pederstrup Bakke. Det var ganske smalle stykker - måske 10-15 m brede, men til gengæld 2 km lange. Et stykke mose fik gårdene også; det var nogle mindre stykker beliggende mellem Engkildegård og Lundegårdene. Hver gård fik et stykke eng i Gistrup; det kaldtes Birkekæret og afgrænsedes af Hadsundvej og Lundby skel, og af bækken mellem Gistrup og Sdr. Tranders. Beltoftkvarteret, amtsplejehjemmet og kommunens lokalkontor er på området nu. X

3

I 1800 og årtiet derefter begyndte fæstebønderne at købe deres gårde til selveje, ~~og her fik man bekræftelsen på, at Peder Villumsen havde lovet over evne:~~ det var Sohngårdsholm og Buderupholm, de købte deres gårde af. De næste 70 år har vi kun nogle tiende- og beboerlister, der fortæller en

lille smule om byen. Den første er fra 1830.

x

Smedehåndværket er jo et af de ældste håndværk, og der har sikkert været smed i byen i flere hundrede år uden at man kan sige hvor, før i 1800-tallet. Niels Sommer var smed og havde værksted, hvor nu Nøvlingvej 137 er. I den gamle smedie var årstallet 1874 brændt ind i porten. Også ved dammens nordende var en smedie, men oprindelsen kendes ikke. Den blev nedrevet i 1953. Beboelsen ved smedien (Fjordbak) brændte vinteren 1964.

x

1876 døde Carl Davidsen, som ejede matr. nr. 8, og hans søn, Valdemar Davidsen, fik gården og gav den navnet "Carlsminde".

Nu hvor Jadervej er

"Carlsminde" 1916.

Hans svigerfar var møllebygger fra Hobroegnen, og nu kom der en mølle til byen; den blev bygget på et stykke af Carlsmindes jord. I 1890erne døde den daværende møller, og enken, Ane, giftede sig med møllersvenden Frederik Holst.

Nøvling mølle 1925.

De drev møllen til Frederik Holsts død i 1936, og møllen, som da var gået i forfald, blev revet ned.

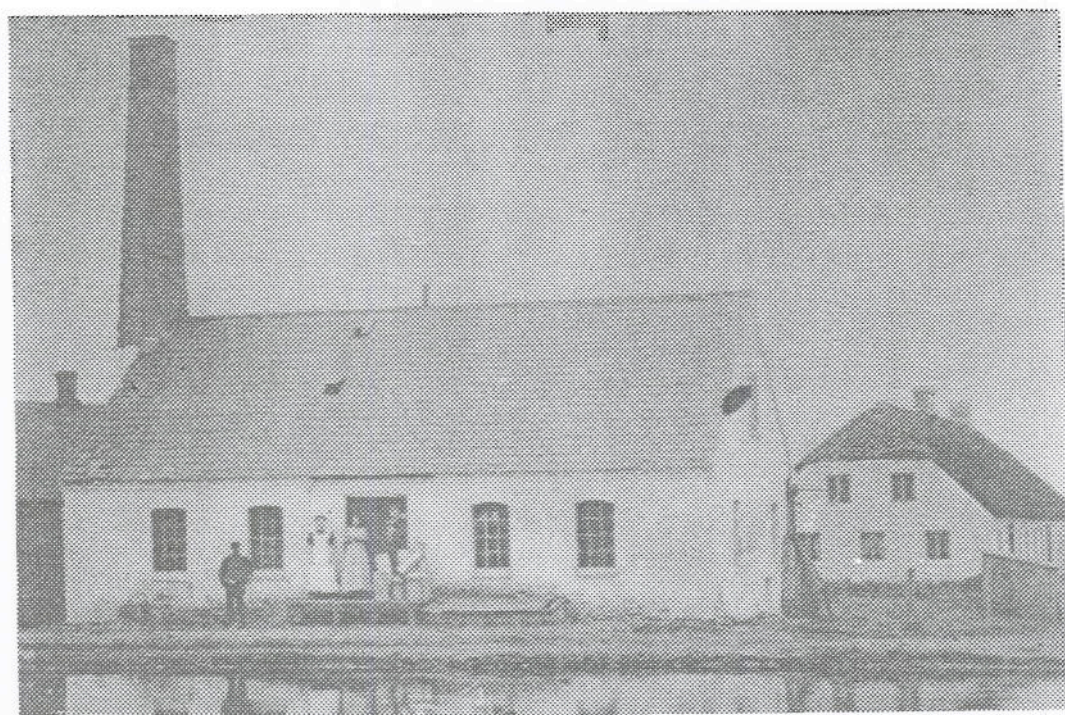
I 1938 købte tømrermester Aksel Frederiksen beboelsen og jorden af Ane Holst og byggede det værksted, som i dag ligger på grunden.

Valdemar Davidsen havde "Carlsminde" i kun to år; han døde i 1878, og gården blev solgt til Niels Valdemar Grønning, en købmandssøn fra Aalborg. Da nabogården, som lå ganske tæt på "Carlsminde" (nordfor), brændte i 1880, købte Grønning tomten med tilhørende jord, og han lagde de to gårde sammen. x

Nøvling skole hører man om allerede i 1698, men der blev bygget en ny skole omkring 1820; den holdt til 1909, da den brændte. Brandårsagen var vist en pande stegeflask, der gik ild i. Ved samme brand brændte også en nærliggende gård. I 1910 blev begge genopbygget, og da blev gården flyttet til det højereliggende terræn, mens skolen blev rykket lidt mod nord. Før branden var det en toklasset skole; nu kom der så tre klasser, som først ved skoleloven i 1958 blev ændret, da der skulle være 7 klasser. En ny skole blev nu opført syd for kirken og taget i brug i 1963. x

1893 fik byen et fælles vandværk. Omkring 1890 skred en brønd sammen om en brøndgraver, der var ved at rense den, og det var måske

årsagen til, at man blev enige om at lave et fælles vandværk. Der blev bygget en vandbeholder på et højt punkt i byen, en ny brønd blev gravet, og en vindmølle blev anskaffet til at trække pumpen. Vandværket har 100-års jubilæum i 1993, og ved den lejlighed udkommer et jubilæumsskrift.

Nøvling mejeri omkr. 1910.

Vi ved ikke, hvornår Nøvling mejeri er bygget, men omkring 1880 er nok ikke meget galt. Det var på den tid, at mange mejerier dukkede op her i landet. Om det var andelsmejeri fra begyndelsen, ved vi heller ikke, men der er en forhandlingsprotokol startet i 1906. Mejeriet lå midt i byen, hvor for-

samlingshusets parkeringsplads nu er. 1917 brændte mejeriet, og det blev aldrig genopbygget, men det var først omkring 1920, at den endelige beslutning blev taget.

Forsamlingshuset blev bygget i 1906. Man talte om, at man tit manglede et sted at samles til større sammenkomster, og der blev taget initiativ til et møde om det. På det møde blev a/s Nøvling Forsamlingshus stiftet, og mødedeltagerne købte aktier - hver efter økonomisk formåen. Et stykke jord blev udset til formålet; man mente, det var fællesjord, men da der skulle skrives skøde på det, viste det sig, at jorden tilhørte Engkildegården. Det var dog ingen større forhindring; jorden blev givet for et symbolsk beløb. Det første, der blev holdt i huset, var juletræsfest for børn og unge i 1906.

Nøvling forsamlingshus 1990.

Ved kloakering og vejregulering i 1953-54 blev forsamlingshuset fornyet, og nuværende forsamlingshus indviedes oktober 1955. +

Brugsen er oprindelig købmandsforretning, men det er blevet sagt, at der først var et væveri på stedet. I gården ved den gamle brugs var der nogle cementfundamenter; om det var rester af en hestegang til et sådant væveri må stå hen i det uvisse, men ved århundredets begyndelse (1900) var der en købmandsforretning i huset.

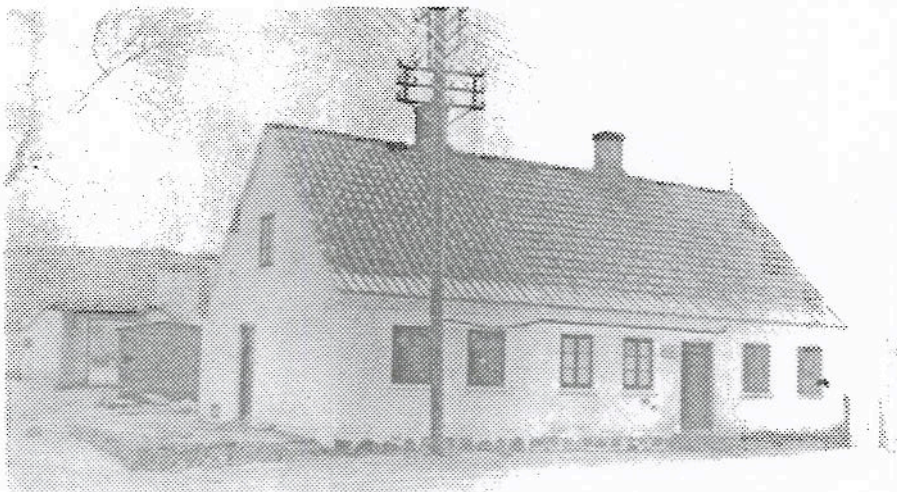
Omkring 1915-16 blev en mand utilfreds med den pris, købmanden ville give for et kalveskind; han tog det med til Aalborg og fik langt mere for skindet, end købmanden ville give, og det var vist det, der gav stødet til, at man stiftede Nøvling Brugsforening i 1916. Man gjorde, som man gjorde de fleste steder, nemlig købte købmandsforretningen og åbnede en brugs i stedet for.

I 1935 blev der bygget en ny brugs, der senere er bygget om og bygget til. I 1991 - efter 75 år - forpagtedes forretningen af en købmand. +

Telefoncentralen i Nøvling ca. 1920.
 På skiltet t.v. for døren står:
 SAMTALESTATION.

I 1914 kom der telefoncentral; den var i det nuværende Nøvlingvej 143 og forblev der i den tid, den eksisterede, d.v.s. indtil der forberedtes automatisering (selvvalg), og i 1956 kom telefonerne under Lundby central.

Telefoncentralen ca. 1929.

I 1929 startede en rutebilrute gennem Visse og Nøvling til Oppelstrup. Den blev senere ført igennem til først Gunderup, senere til Vaarst.

I 1931 fik vi en postrute i Nøvling; det blev pr. Aalborg, og posttasken kom om morgenen med rutebilen og blev returneret om eftermiddagen. Postruten dækkede Nøvling by, Sæderup og ejendommene syd for byen (Sønderheden).

I begyndelsen af 1930'erne stiftedes en boldklub og en kvindegymnastikforening. Boldklubben holdt kun få år, men Kvindegymnastikforeningen bestod i ca. 10 år. De begyndte med gymnastik og folkedans om vinteren, og da det var ene kvinder, var der jo nogle af dem, der måtte danse som herre.

Folkedanserne.

Senere kom der også håndbold på programmet. I 1939 stiftedes Nøvling Idrætsforening, som ~~også~~ begyndte med fodbold, men fra midten af 1940'erne blev det til håndbold. I mange år var 1.-holdene nogle af Østhimmerlands stærkeste. Det var udendørs man spillede dengang; nu er håndbold jo fortrinsvis et indendørs spil, så aktiviteterne flyttedes til Gistrup og Klarup, og klubbens baner i skoven benyttes nu til hundetræning.

I 1935 kom der elektricitet til Nøvling. I løbet af sommeren og efteråret blev der lagt elektricitet ind i byen, men det var ikke overalt. De fleste fik vel lys, men nogle af gårdene fik kraft og ikke lys, andre lys, men ikke kraft. En enkelt ingen af delene; først senere da 2. verdenskrig brød ud og dermed den tyske besættelse, og man vanskeligt kunne få petroleum, blev man nødt til at få el installeret. Den 22. december 1935 kl. 17 tændtes for første gang det elektriske lys i Nøvling.

Omkring midten af 1940'erne stiftedes en borgerforening, og som noget af det første, denne forening foretog sig, var at få gadelys i byen. I december måned 1945 blev det etableret. I løbet af de næste 10 år sygnede foreningen hen og stoppede. Der blev gjort forsøg på at få en borgerforening igen i

1970'erne, da under navn af Beboerlaug, men det holdt heller ikke. I 1986 startede nuværende borgerforening på resterne af Beboerlauget. x

Omkring 1950 skød frysehuse op som paddehatte i næsten hele landet, og Nøvling var ingen undtagelse. I 1951 byggedes Nøvling Frysehus med 24 bokse. De fleste frysehuse er vel nu nedlagt igen, men ikke det i Nøvling; det er stadig intakt og bruges endnu i 1993 med alle bokse i brug.

Som før nævnt blev der lave kloakker og vejreguleringer i byen i 1953-54. Da blev der fældet mange af byens store træer, deriblandt byens stolthed: den store ahorn ved skolen.

Den store ahorn ca. 1922.